

Költészet, ami közvetít¹

¹ Megjelent a *La Cause Littéraire* online irodalomkritikai folyóiratban 2016. január 27-én.

A fordító, Pallai Károly Sándor előszavában mélyrehatóan tanulmányozza a kötetben megjelent szövegeket, kezdettől hangsúlyozva, hogy „mint minden igazán értékes és kiemelkedő költészeti alkotás, úgy Fellingner Károly írásai is számtalan dimenziót jelenítenek meg, sokféle értelmezési síkot rejtenek magukban”. Az alapos elemzésben a fordító számára a költeményekben a leghangsúlyosabban megjelenő jegy a szövegek „metafizikai, filozófiai és teológiai” gazdagsága, „a kutatás, mellyel a szerző az érzékelésen, a megismerhetőség határain és az ismereteken túli világba eljut”. A fordító külön kiemeli, hogy „a kötetben a világ mintha valamilyen bizonytalanságban, izgott várakozásban élne és fejlődne. Isten jelenlétének és milyenségének költői mélységeit és az elvont filozófiai dimenziót a hétköznapi élet mindennapi eseményei keretezik”. Azt is megjegyzi az előszó írója, hogy „Fellingner nagyszerű érzéssel vizsgálja, tárja fel, fejt ki és árnyalja az élet nyilvánvaló és banális vonatkozásaiban rejlő gazdag dimenziókat, ezzel a lét térképét elénk tárva annak teljességében, szellem és lélek teljes világát beleértve”. A következőkben pedig igyekszem nem idézni több mondatot a rendkívül átfogó előszóból, hogy meghagyjam az olvasóknak a lehetőséget, hogy saját maguk számára is felfedezzék. Mivel pedig az értelmezés szabad, álljon itt alább a mi olvasatunk.

Fellingner Károly költészetében minden kommunikál, minden közvetít. A versek olyanok, mint a közlekedőedények, melyek kezdetben egymásra hatnak, hiszen képek és gondolatok lágy összeérésének, egymásba folyásának lehetünk tanúi oldalról oldalra, a versek pedig, egymásra hatásuk erejénél fogva, maguk teremtik meg az áramlást a szövegek között, illetve a szövegek és köztünk, az olvasók között. Igazi gazdagító viszony ez, mely nagy örömmel tölti el az olvasót: örömmel olvassuk és fedezzük fel ezt az egyedi és különleges univerzumot, és merülünk el benne. Minden kölcsönhatásban van, az ellentétek is állandó kapcsolatban vannak, ahogy ezt az *Életrajz* című versben is láthatjuk, melyben oximoronok sorozatának lehetünk tanúi:

A sorsszerűség ráakodik a
véletlenre, örök élet a por,
az elmúlás pedig centrifuga,
ami a gondolatból nyeri a
kifogyhatatlan energiáját,
a csukott szem így tulajdonképpen

bélyeg, a szavak kibeszélik a
költőt a letisztázott szövegből,
a könyvet nem lapozza fel senki,
beváltható papírzsebkendőnek,
a fák úgylis kívülről fűjják a
leveleikben szunnyadó tüzet.

Olyan versről van szó, mely jól tükrözi a szerző ars poeticáját, hiszen a szövegben nagyfokú érzékenység, szerénység, sőt alázat és lelkiismeretesség nyilvánul meg a világ változékonyságával is dacolva, mely soha nem vész el a gondolatokból és a szövegből, a sorokban továbbra is ég a tűz és csak a megfelelő alkalomra vár, hogy ismét lángra lobbanjon.

A valóság, a hétköznapi lét és a gondolatok közötti határvonal elmosódott, változó. A megértés a látomásokon keresztül történik. Az idő nem lineáris, folyamatossága megtörik, kibillen: múlt-jelen-jövő felcserélhető, nem ritkák az e világ és a másik világ (vagy másvilág) közötti váltások sem.

De miben is áll ennek a költészetnek a rendkívüli egyedisége?

Talán a sokféleségben, melynek a kötet hordozója, és amely esetenként már a zeugma határát súrolja – amint az már a címben is megnyilvánul – a hétköznapi élet egy konkrét, súlyos tárgya, egy munkaeszköz (a betonkeverő) egy ellentétes szóhoz vagy valósághoz (a címben szereplő részegséghez) társul, mely így már az álmvilág univerzumába tartozik, és közel áll a valóságon túlihoz. Mindez nagyon is jól összefér, hiszen az említett sokféleség, sokszínűség az írás révén egyneművé válik, ebből pedig új valóság fakad, mely éppen a versekben testesül meg. Mint egy lágy anyag, mely a lét, a világ, sőt az univerzum repedéseinek, töréseinek kitöltésére hivatott.

Talán ebben a kötetben a vers nem egyéb, mint – a költő szavaival élve – „a semmi levágott ujjain növény köröm”, még ha azokat „le is rágja úgylis az örökkévalóság”.

S talán épp ez a leginkább meglepő, hiszen a lehetőség épp a semmiből, az ürességből, sőt a halálból fakad, tárul elénk. S hogy hogyan is fogjunk hozzá?

Huncut a költő, ellopja a halál
kaszáját, majd úgy rendelkezik, hogy
vele együtt temessék el az örök-
kévalóságba, mint valami üres
vasládát...

A jelen világ múltban való meghosszabbításáról, és egekig, sőt az égen túlra való kiterjesztéséről van szó: mintha egy szemfényvesztő mutatványáról lenne szó, melytől megszedülünk, ugyanakkor mégis a másik világ felé való egyensúlyozás kellemes érzése tölt el.

János úgy néz a csillagos égre, mintha
csak a saját kis múltjára nézne vissza,
[...] trójai falóba terelgetjük
a bennünk lakozó őslakos szemgolyó
árnykatonáit, később a falovat el-
tüntetjük a másvilág vaskapujához,
elállva a kifele és a befele
vezető egyetlen lehetséges utat,
megfelelkezve magunkról, így otthagya
mindent, vagyis hát csak a vácogó fogunk.

Legyőzni a halált... – már-már megszállottságról van szó, igen. Visszatérés az életbe: olyan ez a könyv, mint egy Odüsszeia, ahol a hős – a költő – nem adja fel álmát, miszerint megleli az ő szeretett Ithakáját, ugyanakkor mégis kezét nyújt egymásnak a szövegekben élet és halál. Nem az élet utáni halálról, a halottként való tovább élésről, vagy a feltámasztásról van szó, egyszerűen csak arról, hogy a földi élet maga a földi halál, és fordítva: a földöntúli élet pedig a földöntúli halál. Hogyan is fogalmazhatnánk meg ezt másképp? Valójában a két dolog egyenértékű. Fellinger pedig nagyszerűen fejezi ezt ki: „meghódítja az anyag a semmit”.

A humor áthat minden versszakot. Néhány sor, kép és gondolat, ahogy János alakja is, számos szövegben visszatér és alakul, fejlődik egyik versről a másikra, mely a folyamatoság már említett, már-már valóságos érzését adja, s amely révén egy hatalmas, szavakból felépülő gombolyag képe sejlik fel előttünk, melynek egy szálát lefejtjük; megvan benne minden szó, a költő és a nyelve, minden nyelv, még ha nem is beszéli azokat, de úgy véljük, ugyanabból épül fel lényegük, esszenciájuk valahol mélyen, hiszen a költészet, a költői nyelv valójában a világ összes költői nyelvének és költészetének testet öltése.

Ez az új költészet pedig egy új Isten teremtése, aki megismétli a világ teremtését, de nem egy alapvető, egyszerű gesztusban – a Teremtésben –, hanem sokkal szerényebb módon, mivel nincs bátorsága „nevén nevezni a dolgokat”, hogy biztosítsa a szeretett nő, Juli tiszta lelkiismeretét.

És ha valami még a halálnál is nagyobb félelmet képes kelteni, az az idő. Nem maga az idő múlása, hanem a korhadó idő: „Lassacskán elkorhad az idő, mint a / ruhaszárító kötélnek leásott / akáckaró”.

De ezt mintegy ellenpontozva, a vicces és kifinomultan ironikus szituációk végigvonulnak a teljes kötetben. Majd ismét megjelennek a beletörődés és a defetizmus hangjai. Ismét csikorog a lélek. Újra megjelenik a filozófus bölcsessége, aki inkább szemlélve és írva tanul, még ha ez rengeteg a háttérben megbújó olvasást is feltételez.

Meglep és lenyűgöz e költészet újdonsága: a nyelv, a képek, a hangulat. És az erőteljes metaforák, melyekkel lépten-nyomon találkozunk. És persze az emlékezetes verssorok: „a lelkiismeretfurdalás madara / csőrével feltöri a láthatatlant, / akár egy hasznavehetetlen angyal”. Vagy: „a költők kavicsok a részeg betonkeverőben”, „egyszer meg megérem / majd, hogy a tökéletes semmiből / szülessek újjá, mint a fejetlen sárkány”, csakúgy mint az, hogy „vakon tapogatózik sugaraival a nap”. És megannyi sort idézhetnénk még. Gyakran sejthető a háttérben szójáték is, ám erről a fordítás miatt, mivel nem eredeti nyelven olvassuk a szövegeket, meggyőződni nem lehet.

Mintha csak Georg Trakl verseinek utóízét éreznék a verseket olvasva, ahol a sokféle mitikus, mitológiai alapon bibliai sorokat vélünk fölfedezni, míg János (a költő) Noé, sőt egyenesen az Isten bőrébe nem bújik: „az Úr / távcsövébe tekint / de máskülönben / olyan mindegy / vállára madár / száll le / és nem tér vissza / és nem tér vissza”.

János alakjában a költőt véljük felsejleni – ez a távolságtartás, közvetettség, eltávolodás elviselhetőbbé teszi a bánat vagy a kétségbeesés hangjait:

János véleménye súlyos, mint egy
szikla, ami éppen elkerüli
Sziszifosz mogorva tekintetét,
a téma tárgya lélekben van csak
jelen, meglovagolja egy ló agyhullámain,
ilyenkor az élmény
vízzel telt szivacs puha árnyéka,
bepisil, kihül, majd újra nyálzik,

s János ízlelgetve e szavakat,
elszopogatva ragot, múlt időjelet,
jelét sem adja kíváncsiságnak,
kicsontozza anyanyelvét”.

Még ha János élete konzisztensnek tűnik is, alkossa bár sokféle elem és a kézzel fogható élet megannyi darabja, hirtelen mégis szétesni látszik, eltűnik és semmivé lesz az *Egy időutazó naplójából* című verset olvasva, melyben a költő olyannyira eltávolodik saját magától, hogy saját létezésével kapcsolatban is kérdés merül fel benne és ettől a kérdéstől aztán nem is tágít: „No, de ki is az a Fellingner K.? A földi / krónikákban nem találkozhatunk / a nevével. Vajon melyik századból / szalasztották?”.

Egyre erőteljesebb lesz a kötetben a csend, és a könyv olvasását valamiféle nyugtalanságérzettel zárjuk. Egyre ismétljük a költővel, hogy „minél több a csillag / az égen / annál jobban tudom / a végem”, és hisszük, hogy ha pillanatokra is csupán, de mi is bölcsésé válunk, s bölcsességünk forrása maga a nyugalom.

FELLINGER Károly, *Bétonnière ivre*, ford. PALLAI Károly Sándor, Párizs, Éditions du Cygne, 2015.

Fordította: Pallai Károly Sándor

(A fordító munkáját a Nemzeti Tehetség Program egyedi fejlesztést biztosító ösztöndíja [NTP-EFÖ-P-15-0180] támogatja.)

Erased 89 (1.), lenticuláris nyomat, 2010

Erased 89 (3.), lenticuláris nyomat, 2010

